

Vairums žurnāla «Bērība» lasītāju droši vien Jāni Niedri pazīst vispirms no latviešu literatūras vēstures mācību grāmatām. Dažas no tām viņš pats sarakstījis, dažām bijis līdzautors.

Bet daudzi būs lasījuši Jāņa Niedres stāstus un romānus. Viņa levdrojamākās grāmatas: «Keceris Latgalē», «Piecu korpusu kamerās», «Puškānu sala», «Rūdiņuma gadi». Šīs grāmatas stāsta par baznīcas kalpu un reliģisko svētku liekulību, par darbaļaudžu un īpaši strādnieku jauniešu cīņām buržuāziskajā Latvijā, kuru aculiecinieks vai līdzdalībnieks bijis pats rakstnieks. Vairāki stāsti un romāni «Kāpjoši ūdeņi» atēlo mūsu šāsdienas dzīvi, kas tagad ieguvusi jaunu saturu.

Kā lielākaļ daļai vecākās paaudzes latviešu rakstnieku, tā arī Jāņa Niedres dzīve jaunībā bijusi visai raiba.

Viņš piedzimis 1909. gada 24. maijā latgaliešu dzelzceļnieka ģimenē. Jāņa Niedres vecāki vēlāk tiek pie neliela zemes gabala Līvānu tuvumā, un šeit, purva malā, aizrit nākamā rakstnieka bērnība.

Interesi par literatūru Jānis Niedre gūst jau agrī. Viņa tēvs ir progresīvs cilvēks, liels grāmatnieks, kas vaļas brīžos pieraksta savas pārdomas par lasīto un piedzīvoto. Arī dēls, tikko iemācījies lasīt un rakstīt, dara to pašu. Viņš pats pagatavo sev īpašu rakstu klādi un to pieraksta pilnu ar pasakām un tautas dziesmām, ko saklusa no vecāsmātes. Vēlāk šo zēna interesi veicina vēl krustmāte, čakla pašdarbniece vietējā teātra spēlētāju trupā un vispār liela literatūras un mākslas mīļotāja.

Jāņa Niedres skolas gaitas sākušās Stikānu sādžas trīsgadīgajā pamatskolā, netālu no toreizējā Līvānu pagasta «Jaujām», kur tēvam bija viensēta. Skolas sākuma gadi iekrīt lielu notikumu laikā — pirmā pasaules kara un tam sekojošās Oktobra revolūcijas gados. Līdz ar lielo Krievu zemi toreiz jaunai dzīvei modās arī Latvija, īpaši tolaik nabadzīgs un apspiestais novads — Latgale.

Dzīvu pretrunu pilns bija tas laiks un nesa sev līdzī nīkna cīņas. Tas nevarēja neietekmēt arī ļeūtīgo zēnu. Protams, daudz kas viņam ir vēl neskaidrs, bet jau skolas gados rodas pretestība pret reliģijas mācīti, ko sludina baznīcas kalpi un tās apstulboti ļautiņi. Nākamais rakstnieks mācās saskatīt arī dziļās pretīšķības, kādas kapitālistiskajā iekārtā rodas starp bagātiem un darbaļaudīm. Šīs patiesības viņam palīdz saskatīt daudzās grāmatas, kuras viņš aizrautīgi lasa, bet jo sevišķi Jēkabpils vidusskola, kur ir vairāki pro-

gresīvi skolotāji un skolnieku vidū — daudz revolucionāri noskaņotu jauniešu.

Isto rūdiņumu Jānim Niedrem tomēr sagādā studiju gadi un pati dzīve. Tajā laikā augstskolās mācīties varēja tikai bagātnieku dēli un meitas. Jānis Niedre arī gribēja studēt, bet, lai varētu šim nolūkam sagādāt līdzekļus, vajadzēja atrast darbu. Jānis Niedre strādā gan uz būvēm, gan dažādos gadījuma darbus un galu galā tomēr spiests atstāt augstskolu, to nebeidzīs.

Grūtā dzīve buržuāziskajā Latvijā iemācīja nākamajam rakstniekam atrast sakarus ar revolucionāri noskaņotiem strādniekiem. Jānis Niedre kļuva revolucionārās pagrīdes darbinieks un kā tāds drīz vien arī iepazīnās ar buržuāziskās Latvijas cietumu. Tajā laikā viņš jau bija pazīstams jauns rakstnieks, sa-

rakstījis divus iesācēja rokas veidotos vēsturiskus romānus (vidusskolā bija sevišķi pievērsies vēsturei) un antireliģiskos stāstus «Keceris Latgalē». Tas tomēr nespēja viņu pasargāt no vajāšanas.

Kā visi progresīvie rakstnieki, tāpat Jānis Niedre tā īsteni var pievērsties rakstniecībai tikai padomju iekārtas apstākļos. 1940. un 1941. gadā viņš publicē savus cietuma stāstus «Piecu korpusu kamerās». Jānis Niedre ir viens no Latvijas Padomju rakstnieku savienības dibinātājiem, dažus gadus tās atbildīgais sekretārs, ilgāku laiku jauno rakstnieku audzinātājs — prozas konsultants, un līdz šai dienai Rakstnieku savienības valdes loceklis. Blakus daijliteratūrai viņš daudz darba veltījis latviešu literatūras vēstures un tautas garamantu pētniecībai, sarakstījis virkni kritiku un publicistisku rakstu, sakopojis izdošanai latviešu pasakas.

Pēc Tēvijas kara Jānis Niedre iegūst augstāko izglītību, un par folkloras pētījumiem Latvijas Valsts universitāte viņam piešķir filoloģijas zinātņu kandidāta grādu.

Kā redzams, Jāņa Niedres darbs viņa mūža pirmajā pusē bijis ražens. Lielā darba nasta viņu gan mazliet saliekusi, taču jaunu radošu nodomu pilns viņš ir joprojām. Vasarā rakstnieks dzīvo Langstīņu ezera krastā un relzumis, kad laba oma, iznāk priedulājā, izvelk no kabatas mutes harmonikas un uzspēlē kādu jautru, nebēdīgu melodiju. Visbiežāk tā ir kāda no tām dziesmām, kas kādreiz dziedāta kopā ar revolucionāriem jauniešiem. Sovasar Jānis Niedre nodomājis apceļot Dašavas gāzes vada izbūves trasī. No šī ceļojuma droši vien radīsies apraksti, stāsti, varbūt pat romāns. Un jādomā, ka žurnāls «Bērība» arī iegūs kādu no šiem darbiem.

A. TALCIS

Jānis
NIEDRE